

ב"ה

פרשת נח

אשר נשבעתי מעבור מי נח

הפטרה נח

תנועת התשובה נוצרה אחרי המבול

זיכוך העולם שנעשה על ידי המבול – הוא ענין תנועת התשובה.

והענין בזה: קודם המבול לא היה ענין התשובה בעולם¹, כי אם, אחד משתי הקצוות: מחד גיסא – היו בכל דור צדיקים שקיימו מצוות, על כל פנים שש המצוות שניתנו לאדם הראשון, וכמו כן למדו תורה, כפי שמצינו² שאדם הראשון למד תורה עם שֵׁת, ושֵׁת מסרה לבניו אחריו, מדור לדור, ונוסף לזה, כיון שקיימו מצוות, הרי בהכרח שהיה אצלם גם לימוד התורה, שהרי "תלמוד מביא לידי מעשה"³. ולאידך גיסא – היה הקצה השני – "מלאה הארץ חמס"⁴; אבל תנועת התשובה לא היתה אז בעולם.

וכדאיתא בגמרא במסכת סנהדרין⁵ "שהיה נח הצדיק מוכיח בהם... והיו מבזין אותו", היינו, שתוכחתו של נח לא הועילה לעוררם לתשובה. ואף שמצינו במדרשי חכמינו ז"ל⁶ שמתושלח וחנוך הקהילו קהילות ועוררו לתשובה (אף שלא נתפרש הדבר בתורה שבכתב ובגמרא) – הרי על כרחך צריך לומר שלא היה הדבר ניכר בגלוי, כדמוכח מזה שרק נח ובניו ונשותיהם נכנסו לתיבה, ולכאורה, היכן היו הבעלי-תשובה של חנוך ומתושלח?! – ועל כרחך צריך לומר שלא היו אז בעלי-תשובה כלל.

וטעם הדבר – לפי שקודם המבול היה טבע וחומריות העולם בתוקף ביותר, ולכן לא היתה עבודת התשובה שענינה הוא הזדככות.

וענין התשובה נתחדש על ידי המבול שפעל זיכוך בעולם, וזהו שמצינו בנבואת יחזקאל⁷ שנח נמנה בין השלשה ש"ראו שלשה עולמות", כיון ש"ראה העולם כְּנֹי וְקָרַב וְכָנִי", "ראה עולם חדש"⁸ – שהתחדשות זו הוא ענין התנועה דתשובה.

ובשביל "עולם חדש" זה הוצרך להיות ענין המבול – כי, בין יש ליש צריך להיות אין באמצע⁹, ולכן, בין העולם שהיה קודם המבול ובין ה"עולם חדש" הוצרך להיות הביטול של המבול, ועל ידי זה נעשה ה"עולם חדש" דענין התשובה.

ומתאים גם עם הפירוש הפשוט במאמר רבותינו ז"ל "ראה עולם חדש", דקאי על העולם הזה שאנו נמצאים בו – כידוע שהחידוש של עולם הזה לגבי העולמות העליונים הוא שדוקא בו ישנו ענין התשובה, כמבואר בארוכה בכמה מקומות¹⁰, ונקודת הביאור – שבעולם הזה נמצא העצמות, שלהיותו "נִמְנַע הַנְּמַנְעוֹת"¹¹, הנה ממנו דוקא ישנו הכח דתשובה להפוך זדונות לזכיות¹².

ועל פי זה יש לבאר שתי הקצוות שמצינו בנוגע לנח¹³ – שלפעמים מצינו את החסרון של נח, כדאיתא בזהר¹⁴ בביאור הטעם שהמבול נקרא על שמו, כמו שכתוב¹⁵ "מי נח", לפי שלא התפלל על אנשי דורו; ולפעמים מצינו את המעלה של נח, כמודגש בהמשך הכתוב "אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על הארץ כן נשבעתי מקצוף עליך ומגער בך", דקאי על המעמד ומצב שבזמן הגאולה העתידה¹⁶ – ששתי קצוות אלו הם בהתאם לשתי התקופות שהיו אצל נח, קודם המבול ואחרי המבול.

ובהקדם ביאור דברי הזהר שהמבול נקרא על שמו של נח, לפי שלא התפלל על אנשי דורו – דלכאורה אינו מובן: מדוע אמנם לא התפלל על אנשי דורו ולא לימד זכות עליהם?

והביאור בזה – על פי האמור שקודם המבול לא היה ענין התשובה בעולם, וכיון שאצל נח עצמו לא היה עדיין התנועה דתשובה, לכן לא היה יכול ללמד זכות על אנשי דורו, כי, כדי ללמד זכות על הזולת צריך לחוות בעצמו ענין זה.

וכידוע הסיפור¹⁷ אודות הבעל שם טוב¹⁸, שאצל אחד מתלמידיו לא היה הענין של לימוד זכות כו', וסיבב הבעל שם טוב כמה ענינים שהלה יגיע בערב שבת בשעה מאוחרת לפנות ערב, וכאשר ראה עד כמה יכול להיות גדול הקושי בשמירת שבת, אזי התחיל ללמד זכות על אחרים.

ולהעיר גם מהסיפור אודות אדמו"ר האמצעי¹⁹, שהפסיק פעם באמצע קבלת יחידות, כיון שבא אליו אחד שביקש תיקון אודות ענין מבהיל, שלא עלה בידי אדמו"ר האמצעי למצוא בעצמו מעין זה אפילו בדקות דדקות, ולכן הפסיק את קבלת היחידות, עד שפעל בעצמו ענין התשובה כו'.

ובאופן כזה הוא אמיתית ענין הדין ומשפט – כמבואר בשיחת שמחת תורה לפני שלושים ואחת שנה²⁰, שאין זה באופן שהדין רואה את המעשה בלבד, אלא עליו להתבונן ולמצוא את הסיבות שהביאו לעשיית מעשה זה,

ובאופן זה יהיה הדין והמשפט האמיתי אצל משיח, כמו שכתוב "והיה צֶדֶק אזור מתניו"²¹, ולכן "ושפט בצדק דלים"²², דהיינו שימצא זכות גם עבור אלו שהם במעמד ומצב של "דלים".

ועל פי זה מובן, שכיון שנח עצמו לא חווה את ענין התשובה, לא היה יכול ללמד זכות עליהם, שכן, מי שלא היו לו נסיונות, על כל פנים נסיונות קשים, אינו יכול להבין כלל איך שייך שלא לשמוע להקב"ה, ולכן אינו יכול ללמד זכות על אחרים.

וכל זה – מצד התקופה שקודם המבול, שעדיין לא היתה התנועה דתשובה בעולם.

אבל מצד התקופה שלאחרי המבול, שאז נתחדשה התנועה דתשובה – נעשה הענין ד"אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על הארץ כן נשבעתי מקצוף עליך ומגער בך", כפי שיהיה בימות המשיח²³, על ידי הקדמת התשובה.

קטע משיחת ש"פ נח, בדר"ח מרחשון, רשימת השומעים בלתי מוגה.

תו"מ ה'תשכ"א ח"א ע' 159.

¹ בנוגע להתשובה דאדה"ר וקין – ראה לקו"ש שם הערה 41.

² ראה פרדר"א רפ"ח, ובביאור הרד"ל שם אות יו"ד.

³ קידושין מ, ב. וש"נ.

⁴ פרשתנו ו, יג.

⁵ קח, א-ב.

⁶ ראה ספר הישר – הובא בתורה שלמה בראשית עה"פ ה, לב (אות צב). וש"נ.

⁷ יד, יד ובפרש"י. תנחומא פרשתנו ה. יל"ש פרשתנו רמז נ.

⁸ ב"ר פ"ל, ח. וש"נ. וראה גם לקו"ש ח"ל ע' 22 הערה 59.

⁹ ראה תו"מ ח"ה ריש ע' 192. וש"נ.

¹⁰ ראה לקו"ת פינחס עה, ג. ראה לג, ב. ובכ"מ.

¹¹ ראה שו"ת הרשב"א ח"א סתי"ח. הובא ונתבאר בס' החקירה להצ"צ לד, ב ואילך. ובכ"מ.

¹² ראה גם תו"מ חכ"ח ע' 293 ואילך.

¹³ ראה גם לעיל ע' 116.

¹⁴ ראה זהר ח"א סז, ב. רנד, ב. ח"ג יד, ב.

¹⁵ ישע"י נד, ט (הפטרות פרשתנו).

¹⁶ ראה גם רד"ה את קשתי תרנ"ד (סה"מ תרנ"ד ע' מג).

¹⁷ ראה "סיפורי חסידים" (להרש"י זעווין), מועדים ע' 39 ואילך.

¹⁸ כ"ק אדמו"ר שליט"א הפסיק ואמר: לא שמעתי סיפור זה מכ"ק מו"ח אדמו"ר, ולכן אינני מאריך בפרטי הדברים.

¹⁹ אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג ס"ע שעט ואילך. וש"נ. וראה "רשימות" חוברת קפב ע' 22.

²⁰ שיחת יום שמח"ת תר"צ סל"ט ואילך (סה"ש תר"ץ ע' 117 ואילך).

²¹ ישע"י יא, ה.

²² שם, ד.

²³ ראה גם לקו"ש ח"ל ס"ע 21 ואילך, ובהערה 58.

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולעיני הרב גבריאל נח זוגתו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"י ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צבי"ה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה